

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه

معاونت آموزش

اداره امتحانات کتبی

بسمه تعالی

امتحانات تجدیدی - شهریور ۱۳۹۰

پاسخنامه

پایه :	۳	موضوع :	بلاغت
تاریخ :	۹۰/۶/۱۹	ساعت :	۸

نام کتاب: جواهر البلاغه، از الباب التاسع فی الایجاز تا پایان کتاب

لطفاً به همه سؤالات تستی و ۸ سؤال تشریحی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه به سؤال آخر نمره داده نمی‌شود (هر تستی ۱ و تشریحی ۲ نمره)

تستی:

۱. عبارت «هو أن يؤتی فی کلام یوهم خلاف المقصود بما يدفع ذلک الوهم» تعریف کدام یک از اقسام اطناب است؟ د ۲۰۱

أ. توشیع ب. تردید ج. تتمیم د. احتباس ■

۲. کدام یک از گزینه های زیر، جزء «اقسام تشبیه به اعتبار ادات تشبیه» نیست؟ ب ۲۳۴

أ. بلیغ ب. مفصل ■ ج. مرسل د. مؤکد

۳. نوع استعاره در مثال «ینقضون عهد الله» چیست؟ د ۲۸۴

أ. خاصیه ب. مجردة ج. مرشحة د. مطلقة ■

۴. أن یذكر متعدّد، ثم یضاف إلى کلّ من أفرادہ، ما له علی جهة التعیین. ب ۳۲۵

أ. التفریق ب. التقسیم ■ ج. الجمع مع التفریق د. الجمع مع التقسیم

تشریحی:

* طرفا التشبیه (المشبه والمشبّه به) إمّا مفردان مطلقان أو مقیدان أو مختلفان.

۱. عبارت را همراه با مثال توضیح دهید. ۲۱۷

دو طرف تشبیه یعنی مشبه و مشبه به، به سه قسم تقسیم می شود یا اینکه هر دو مفرد مطلق می باشند مانند تشبیه «السماء بالدهان فی الحمرة» یا اینکه هر دو مقید می باشند مانند «الساعی بلا فائدة كالراقم علی الماء» یا اینکه یکی مطلق و یکی مقید می باشد مانند «البدر منقب» (یا مثال های دیگر اگر درست باشند).

۲. نوع علاقه مجاز مرسل در مثال های زیر را بنویسید. ۷-۲۵۵

أ. يجعلون أصابعهم فی آذانهم: ج. کلیت

ب. وینزل لكم من السماء رزقاً: ج. مسببیت

ج. خذوا زینتکم عند کلّ مسجد: ج. حالیت

د. لیس لوقعتها کاذبة: ج. تعلق اشتقاقی

۳. فرق بین «استعاره عنادیه» و «استعاره وفاقیه» را همراه با مثال بیان کنید. ۲۸۰

العنادیه: هی التي لا یمکن اجتماع طرفیها فی شیء واحد لتنافیهما کاجتماع النور والظلام.

الوفاقیه: هی التي یمکن اجتماع طرفیها فی شیء واحد لعدم تنافیهما کاجتماع النور والهدی

* یقع المجاز المرسل المركّب فی المركّبات الخبریة المستعملة فی الإنشاء وعکسه لأغراض منها التحسّر وإظهار التأسف کما فی قول الشاعر: ذهب الصبا وتولّت الأيام / فعلى الصباح وعلى الزمان سلام.

۴. با توجه به عبارت، مجاز مرکب بودن شعر را توضیح دهید. ۲۸۵

شعر فوق مرکبی است که مجاز است؛ فإنّه وإن کان خبراً فی أصل وضعه إلاّ أنّه فی هذا المقام مستعمل فی إنشاء التحسّر والتحرّز علی ما فات من الشباب.

۵. فرق بین «کنایه» و «مجاز» را ذکر کرده، یک مثال برای کنایه بنویسید. ۲۹۷

الفرق بین الکنایة والمجاز صحة إرادة المعنى الأصلي في الکنایة دون المجاز فإنه ینافی ذلك.
مثال الکنایة: زید طویل النجاد تريد بهذا التركيب أنه شجاع عظیم. (ومثال های دیگر کتاب)

* إذا ذکر فی الکلام لفظ المشبه فقط وحذف فيه المشبه به واشير إليه بذكر لازمه المسمى تخيلاً فالاستعارة مكنية. ۲۶۵

۶. أ. «استعارة مكنية» را تعريف كنيد و برای آن مثال بزنيد. ب. تقسيم استعاره به تصريحیه و مكنیه به چه اعتباری است؟
أ. اگر در کلام فقط مشبه ذکر شود و مشبه به حذف گردد و تنها به لازم آن مشبه به اشاره شود، استعاره مكنیه است. كقوله: وإذا المنية أنشبت
أظفارها ألفت كل تميمة لا تنفع. ب. به اعتبار ما يذكر من الطرفين.

* هي الجمع بين أمرين أو أمور متناسبة لا على جهة التضاد وذلك إما بين اثنين نحو قوله تعالى «وهو السميع البصير» أو بين أكثر.

۷. عبارت فوق، تعريف کدام اصطلاح در بدیع است؟ آن را توضیح دهید. ۳۱۵

مراعات النظير (تناسب، توافق، ائتلاف) - مراعات نظير این است که متکلم یا مؤلف بین دو یا چند عنوان که نه تضاد دارند و نه غير مناسب هستند
جمع کند مثل: هو السميع البصير که جمع بین دو عنوان غير متضاد و در عين حال متناسب نموده است.

۸. در شعر «صحا القلب عن سلمى وأقصر باطله / وعزى أفراس الصبا ورواحله»، احتمال «استعارة تخييلية» و «استعارة تحقيقيه» وجود
دارد، یکی از آن دو را توضیح دهید. ۳۲۱

۱. منظور شاعر این است که آنچه در زمان جوانی که دوران شهوت و شورش و طغیان است انجام می داده و رها نموده و وسائل و اسباب آن
کارها مثل دوستان و رفقا، صرف مال و تضييع اوقات را از بین برده سپس این حالت را به عنوان استعاره بالکنایه تشبیه به مسافرائی که بعد از پایان
سفر، زین ها را از پشت مرکبها برمی دارند و آنها را رها می سازند و وجه شب مرکب است از (اشتغال تام، انجام کارهای سخت و نهرا سیدن از
مهلکات) که در طرفین موجود است بعد شاعر برهنه ساختن مرکب را از زین که از مختصات مشبه به است به عنوان استعاره تخييلية برای مشبه
(صبا) اثبات نموده و به آن اضافه کرده است.

۲. دواعی نفوس و شهوات به افراس و رواحل تشبیه شده و وجه شبه، رسیدن به مراد و مقصود است و سپس مشبه به (افراس و رواحل) ذکر
گردیده و از آن اراده مشبه شده است (البته ممکن است که مشبه، اسباب جهالت و وجه شبه اعانت بر تحصیل مقصود باشد که بنا بر وجه اول
استعاره تحقيقيه عقليه و بنا بر دوم، استعاره تحقيقيه حسیه خواهد بود). توجه: یکی از دو احتمال کافست

* التوجيه هو أن يؤتى بكلام يحتمل معنيين متضادين على السواء. ۳۳۰

۹. أ. «توجيه» را تعريف كنيد. ب. يك فرق از فرق های «توجيه» و «توريه» را بيان كنيد.

تعريف: متكلم كلامی را بگوید که محتمل دو معنای متضاد است و احتمال هیچ کدام از دو معنای مزبور بر احتمال دیگری رجحان ندارد.
فرق ها: أ. التورية تكون في لفظ واحد وأما التوجيه فيكون في تركيب أو جملة أسماء متلازمة.

ب. التورية يقصد المتكلم بها معنى واحداً هو البعيد والنوع الأول من التوجيه لا يترجح فيه أحد المعنيين على الآخر.

ج. لفظ التورية له معنيان بأصل الوضع الفاظ النوع الثاني من التوجيه ليس لها إلا معنى واحد بأصل الوضع ويكون هو المقصود من الكلام.